

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzat](#)át.

A NEMZETISÉGI TÖRVÉNY KONCEPCIÓJA

Az Igazságügyi Minisztérium megbízásából készítette:

Dr. Baka András

kandidátus, tud. főmunkatárs

MTA. AJI.

1989

/ *amv.*

TARTALOM

I.	A nemzetiségi törvény koncepciója	3
A./	A törvény elvei és a szabályozáson keresztül tülhúzóó általános szempontok	4
	A törvényben szabályozandó kollektív nemzetiségi jogok és azok természete	7
	A nemzetiségeket megillető egyéni kisebbségi jogok	10
B./	A nemzetiségi törvény tartalma és a benne szabályozott jogok	12
a./	Preambulum	12
b./	A törvényben szabályozott egyéni és kollektív jogok	13
c./	Szervezeti és végrehajtási rendelkezőések	17
d./	A törvény melléklete	18
II.	A magyarországi nemzeti kisebbségek jogi helyzete tét meghatározó hatályos központi jogszabályok és rendelkezések	19
	A kisebbségi jogokat érintő fontosabb nemzetközi egyezményeket becikkelyező jogszabályaink	36
III.	A nemzeti kisebbségek jogaira és jogi helyzetére vonatkozó nemzetközi jogi dokumentumok	37

I.

KONCEPCIÓ A NEMZETISÉGI TÖRVÉNYHEZ

A nemzetiségi törvény koncepciója kimunkálásánál alapvető tétel, hogy a megalkotandó jogszabály bizonyos, a magyarországi belső, valamint a nemzetközi környezet által meghatározott viszonyokkal korreláljon. Ennek megfelelően a törvénynek összhangban kell lennie jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzetünkkel, figyelemmel kell lennie a magyarországi nemzetiségi lakosság számarányára és sajátos területi megoszlására, figyelemmel kell lennie az országon kívül (jelentős részben a környező országokban) élő magyarság nagy számára és helyzetére, valamint azokra a jogi hagyományokra és követelményekre is, amelyek részben a nemzeti kisebbségek jogának évszázados magyarországi alakulásából származnak, részben pedig a kisebbségekre vonatkozó nemzetközi jog által meghatározott alapkövetelmények.

A fentieknek megfelelően a nemzetiségi törvény olyan határozottan politikai célú és tartalmú jogszabály lenne, amelynek alapvető feladata elismerni, hogy a kisebbségek a magyar társadalom fontos és megőrzendő tényezői, a nemzetiségi csoportok a politikai pluralizmus elemei. Ennek következtében a törvény feladata ellátni a nemzeti kisebbségek jogainak a kor szintjén történő biztosítását és védelmét valamint -- jogi eszközökkel hosszútávon rögzíteni -- a magyarországi nemzetiségpolitika alapvető törekvéseit. Nemzetiségi törvényünk ki nem mondott, de határozott célja lenne hatást gyakorolni az európai, különösen pedig a kelet-európai kisebbségi politika és jog fejlődésére is.

A nemzetiségi törvény legfontosabb elvei és a szabályozáson keresztülhúzódó általános szempontok:

1./ A nemzetiségi törvényi szabályozást meghatározó alapvető tény, hogy a nemzeti kisebbségek az ország területén nem egy tömbben, nem kompakt blokkokban helyezkednek el, hanem az ország területén szétszórtnak. Ennek megfelelően a nemzetiségi jogokat és nemzetiségi intézményeket sem foghatjuk fel úgy, mint az egy-egy területen élő kisebbségi lakosságot megillető, területhez kötött önkormányzati jogok és intézmények, hanem csak úgy, mint amely az adott nemzetiséghez tartozó állampolgárt illetve az állampolgárok közösségeit megillető egyéni és kollektív jogok és az adott nemzetiségi közösséget szolgáló intézmények. A nemzetiségi jogi szabályozás tehát az ország adottságainak megfelelően alapvetően nem a területi, hanem az un. személyi elvet, a személyi kataszter elvét követi. Már itt hangsúlyozom azonban azt, hogy ez nem zárja ki annak kiemelését a törvényben, hogy a nemzetiségeket (úgy is mint kollektívák jogalanyokat, és úgy is mint egyéneket) megilleti a történelmi települési területhez, illetve a lakóhelyhez, annak szabad megválasztásához való jog. Ez annál is indokoltabb, mivel a nemzetiségek azonosságtudata a szétszórtnak települési helyzet ellenére is lakóhelyükhöz kötött.

(Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításánál elméletileg és általánosságban mindkét elven, a területi és a személyi elven alapuló, illetve a kettő kombinációján felépülő jogi szabályozás is elképzelhető. Az egyik vagy másik alkalmazhatóságát kizárólag az adott nemzetiség területi elhelyezkedése határozza

meg. A történeti magyar irodalom -- Eötvös -- és a századforduló ausztromarxistái -- Karl Renner--egységesek abban, hogy a rendkívül kevert lakosság esetén, vagy szétszórt nemzetiségi megoszlás mellett a személyi elv alkalmazható.) Mivel azonban jelenleg Magyarország 19 megyéjéből 18-ban élnek nemzetiségek, főleg falvakban és kistelepüléseken, fentebb kifejtett álláspontunknak megfelelően csak a személyi elven felépülő szabályozás az indokolt.

2./ A nemzetiség fogalmának meghatározására a törvény ne tegyen kísérletet. Ezek az univerzális definícióra törekvő megoldások zsákutcába jutottak a mind nemzetközi fórumok előtt, mind pedig a tudományos műhelyekben. (L. többek között az 1974-es ohridi konferencia anyaga; vagy a kisebbségvédelmi albizottság special rapporteur-jének Francesco Capotortinak 1979-es jelentése, stb.) Nincs szükség arra, hogy az elvetélt próbálkozások számát újabbal gyarapítsuk. A törvény helyezkedjen arra az alapelvre, hogy a nemzetiséghez való tartozás alapvetően az egyén, illetőleg a magukat egy nemzetiséghez tartozónak valló egyénekből álló közösségek szuverén akaratelhatározásának függvénye, amelyből következően az egyes nemzetiiségeket semmiféle hátrány nem érheti.

3./ A nemzetiségi törvényt átfogóan meghatározó szemléleti kérdés, hogy a törvény a nemzetiségi jogokat az emberi jogok részeként fogja fel. Ennek megfelelően és a nemzetközi közvéleménynek az emberi jogi kérdésekben megmutatkozó érzékenységének, és az újabb nemzetközi jogi szakirodalmi szemléletnek megfelelően is kimondhatja (vagy a preambulumbába foglalva utal-

hat rá), hogy a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása olyan kérdés, amely kérdés kielégítő rendezésében egy adott államon kívül az államok közössége is érdekelt, amelyek biztosításában álláspontunk szerint az államok közösségére fokozott felelősség hárul. A törvény mind a nemzeti kisebbségek kollektív, mind pedig azok egyéni jogait tárgyalja. Azokat és csak azokat érintse, amelyek nem tartoznak az általános állampolgári egyenjogúság körébe, hanem amelyek ehhez képest többlet jogoként jelentkeznek, azaz annak a hátránynak a kiegyenlítésére szolgálnak, amit a kisebbségi helyzet az ország lakosságának többségét alkotó nemzetiséghez képest ténylegesen jelent.

4./ A nemzetiségi jogok következetes biztosítása, az állampolgári jogegyenlőség megvalósítása követelmények-- amely az előző pontban megfogalmazottak szerint egyes nemzetiségek számára a többlet jogok igényét jelentik a hátrányos helyzet kiküszöbölésére -- ugyanakkor nem járhatnak olyan előnyökkel, amelyek az állampolgári jogegyenlőséget a másik oldalról sértik. Azaz a nemzetiséghez való tartozás sem hátrányokkal, sem pedig többlet előnyökkel nem járhat a társadalom többi tagjához vagy csoportjához képest.

5./ Végezetül a törvény a nemzetiségekkel azonos védelemben részesítse azokat a csoportokat is, amelyek maguk nem minősülnek, illetve magukat nem minősítik nemzeti kisebbségeknek, de a társadalom többségétől eltérő sajátosságaik miatt valamilyen egyéb szempontból kisebbségeknek (vallási, nyelvi, etnikai, stb.) tekinthetők. Azaz jogi státusukban ne legyen különbség sem az egyes nemzetiségek, sem pedig a nemzeti és az egyéb kisebbségek között. Ez a felfogás, bár a nemzetiségi

törvény szabályozási körét e vonatkozásban egy kisebbségi törvény irányába némileg tágítja, mégis fontos lenne, hogy a törvényben valamilyen módon megfogalmazást nyerjen. Ennek hiánya ugyanis arra készíthetne egyes -- nem nemzeti kisebbségeket (tekintve, hogy erre a jogi lehetőséget meg kell adni), hogy magukat nemzetiségként, nemzeti kisebbségként ismertessék el, egyszerűen azért, mert ettől előnyösebb jogállást remélnek.

Az idevonatkozó nemzetközi jogi szabályozás egyébként, de az egyes államok belső joga is meglehetősen egységes e kérdés megítélésében. A vonatkozó nemzetközi dokumentumok ugyanis a faji, vallási, nyelvi, kisebbségeket azonos módon kezelik, azonos elbírálásban részesítik. (L. a II. számú melléklet dokumentumait.)

A./ A törvényben szabályozandó kollektív nemzetiségi jogok és azok természete

A kisebbségi jogok napjaink szakirodalmában elsősorban és meghatározóan csoportjogok. A nemzetiségi csoportot, mint kollektívát illetik meg azok a sajátos nemzetiségi jogok, amelyek valamilyen -- a csoportra jellemző -- hátrányos helyzet következményeit vannak hivatva enyhíteni, a csoport tagjainak védelmét biztosítani, vagy e nemzetiség részvételét biztosítani egy plurális társadalom politikai, gazdasági és kulturális életében. Ebből az aspektusból szemlélik tárgyukat a kisebbségekkel (köztük a nemzeti kisebbségekkel) foglalkozó tudományok, a kutatások és a jogi védelem súlypontja már jó-

részt a kisebbségi csoportok helyzetére, e csoportok sajátos jogainak biztosítására és érdekeinek feltárására irányulnak. Ezt a megállapítást nem rontja le az a tény, hogy ezeket a jogokat olyan egyének is igényelhetik, érvényesülésük érdekében felléphetnek, akik tagjai ezeknek a nemzetiségi csoportnak, amelyek maguknak -- helyzetük, sajátosságaik alapján -- egyfajta külön elbírálást igényelnek egy adott társadalmon belül.

A kisebbségi jogok meghatározóan csoportjogként való felfogása határozott váltást jelent a kisebbségi jogok múlt századi szemléletéhez képest, a jogok liberális eszmekörben való megfogalmazásaihoz képest. Ezek a nézetek ugyanis a kisebbségi jogok individuális jellegét hangsúlyozták, a nemzetiségi jog jórészt az egyén jogosultsága volt. A kisebbségek kollektív jogalanyisága az irodalomban csak korlátozott mértékben került említésre. Különösen igaz ez a magyarországi kisebbségi jogi irodalomra és tételesjogi szabályozásra, s ezek a történelmi hagyományok és gondolkodási irányok rányomják bélyegüket még a nemzetiségi jogokról való mai szemléletünkre is.

A kisebbségi kollektív jogok katalógusa:

Az egyes államok vonatkozó jogszabályai és a nemzetközi jogi szabályok a nemzetiségek kollektív jogaként a következő jogokról tesznek említést:

- 1./ A nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoportok joga a fizikai létezéshez. Az 1948-as Genocide Convention ezen kitétele elég széles ahhoz, hogy a kisebbségi csoportok-

ra, közöttük a nemzeti kisebbségi csoportokra is vonatkozzon.

2./ A külön identitás megőrzésére való jog, mint az etnikai, vallási vagy nyelvi kisebbségeknek biztosított, a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 27.§.-ban rögzített kollektív minimumjog. Ezen belül a szakirodalom a saját nyelv és kultúra megőrzésének és fejlesztésének minden nemzetiséget megillető jogát, valamint a kisebbségek jogát az egyházi, vallási, oktatási és szociális intézményeik megőrzésére, hangsúlyozza.

3./ A nemzetiségeknek, mint kollektív jogalanyoknak joguk van az adott nemzeti kisebbség történelmi településterületeinek, kulturális, építészeti emlékeik és hagyományaik megőrzéséhez.

4./ Az előző pontban említett jogok konkretizálását szolgálják azok a nemzetiségeket megillető kollektív jogok, amelyek az anyanyanyelven folyó oktatásra, illetve az anyanyelv oktatásához való jogot rögzítik. Mindezek együtt kell, hogy járjanak az állami szerveknek ezen jogok érvényesítésére tett anyagi áldozatvállalásával, nemzetiségi iskolák fenntartásával, illetve annak biztosításával, hogy az érintett nemzetiségek ilyen iskolákat alapítsanak, illetve fenntartsanak.

5./ Kollektív jog a nyelvhasználati jogoknak egy része, amely a nemzetiségi lakosság által lakott településeken a különböző feliratok, (utcanévtáblák, helységnevek, stb.)

két- vagy többnyelvűségét írják elő, illetve amelyek az adott nemzetiség egészét érintő nyelvhasználatra vonatkoznak. (többnyelvű nyomtatványok a hivatalokban, helyi rendeletek két- vagy többnyelvű közzététele. stb.)

6./ Kollektív jogként is megfogalmazásra kerül a pluralizmus követelményeinek megfelelően a politikai életben való részvétel joga, az egyes nemzetiségi közösségeknek politikai képviselethez juttatása, a különböző szervezetekben, érdekképviselői és egyéb szervezetekben való fellépés és képviseltetés lehetősége. Ugyancsak ebben a kategóriában fogalmazódik meg a gazdasági és szociális igazságossághoz való jog is.

7./ A nemzetiségek által létrehozott különböző egyesületeknek, nemzetiségi szövetségeknek, más szervnek és szervezetnek a joga arra, hogy az általuk képviselt érdekek előmozdítására sokoldalú kapcsolatot létesítsenek és tartsanak fenn az anyanemzetükkel.

8./ Végezetül elméletileg megfogalmazást nyert a különböző nemzetiségek önrendelkezési joga is. A jog egy adott területen élő nemzeti kisebbség állami hovatartozását van hivatva biztosítani az adott lakosság autonóm döntése alapján.

A nemzetiségeket megillető egyéni kisebbségi jogok:

A nemzeti kisebbségek kollektív jogai mellett, azok kiegészítéseként, részben az egyes kollektív jogok megfele-

lőjeként, megfogalmazást nyernek az egyes nemzeti kisebbséghez tartozó egyének jogi helyzetét meghatározó speciális nemzeti-ségi egyéni jogok is. Ezek a jogok -- nem említve az állampolgári egyenlőségre vonatkozó szabályokat, valamint a nemzetiséghez tartozó személyeknek a többi állampolgárral közös jogait -- a következőképpen határozhatók meg:

1./ E jogok között az egyik legfontosabb, az egyén joga nemzetiségének megválasztására, azaz annak szabad eldöntése, hogy tagja kíván-e lenni valamely nemzetiségi csoportnak, ha igen melyiknek, továbbá annak meghatározása is, hogy valamely nemzetiségi csoportból ki kíván-e válni.

2./ Az egyén joga annak megválasztása, hogy mely nyelvet tekinti anyanyelvének, hivatalos- és magánérinkezései során szóban vagy írásban mely nyelvet kívánja használni.

3./ Az anyanemzettel való kapcsolattartás joga. A hasonló kollektív jogosultság egyéni jogi oldala. E jog érvényesüléséhez az állampolgárok utazási szabadságán túlmenően is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a magukat egyik vagy másik nemzetiséghez tartozónak valló személyek az anyaországukkal való sokoldalú kapcsolatot fenntarthassák. E kapcsolatnak a tömegkommunikáció, a kulturális és oktatási élet lehetőségeinek minél teljesebb kihasználását kell eredményeznie.

4./ Az egyén jogosultsága arra, hogy nemzetiségi jogainak sérelme esetén e jogok érvényesülésének biztosítására panaszával a hatáskörrel rendelkező szervekhez, szükség esetén bírósághoz forduljon.

B./ A nemzetiségi törvény tartalma és a benne szabályozott jogok:

a./ Preambulum

Politikailag érzékeny törvény esetében, ahol az elmondani kívánt, más közösségeket, a nemzetközi közvéleményt is befolyásoló mondanivaló más módon -- a jogszabály szövegének szétfeszítése nélkül -- nem közölhető, illetve ahol a szöveg ünnepléses formában jelenik meg, indokolt preambulum alkalmazása. Ha valahol helye van ennek (alkotmánytörvény kivételével), akkor a nemzetiségi törvény esetében ez a helyzet. Minderre a múlt századi, korábban kiemelkedő jelentőségű, haladó szellemű nemzetiségi törvényünk, az 1868:44. tc. is példát szolgáltatott.

A nemzetiségi törvény preambuluma tartalmazhatja azt a tételt, hogy a Magyarország területén élő nemzeti kisebbségek nyelve, kultúrája és nemzeti sajátosságai olyan meghatározó értékek, amelynek megőrzése és gyarapítása nem pusztán az adott nemzeti kisebbség, de a magyar nemzet s végső soron az államok közösségének is közös érdeke. A nemzeti kisebbségek jogi helyzetét meghatározó, a jelen törvényben lefektetett jogok az emberi jogok részét

képezik, s ílymódon osztoznak azon egyetemes jogok sorsában, amelyek megtartására, a nemzetiségi béke fenntartására az államokra és a népekre fokozott felelősség hárul.

b./ A törvényben szabályozott egyéni és kollektív nemzetiségi jogok:

A fent általános érvénnyel jellemzett nemzetiségi jogok jelentős része a magyar nemzetiségi törvényben is helyet kell, hogy kapjon. Ezen jogok a minden állampolgárt megillető jogokon felül illetik meg a nemzetiséghez tartozó állampolgárt illetve nemzetiségi csoportot.

1./ A törvény biztosítja és védi az egyes nemzetiségeket és a magukat szuverén akaratnyilvánításuk alapján az egyes nemzetiséghez tartozónak valló állampolgárok egyéni és kollektív nemzetiségi jogait. E jogok őket -- a kisebbségi helyzettel együttjáró tényleges (objektív) hátrányok kiküszöbölésére -- a többi állampolgárt megillető alkotmányos emberi és állampolgári jogon felül megilletik.

- Nemzetiségi hovatartozása miatt hátrány senkit sem érhet.

- A törvény tiltja a nemzetiségi hovatartozásnak és a nemzetiségi származásnak az állami szervek által történő mindenfajta nyilvántartását, hivatalos okiratokba való bejegyzését. Az állampolgároknak a népszámlálások alkalmazásával nemzetiségi hovatartozásukra vonatkozóan tett ön-

kéntes nyilatkozata kizárólag statisztikai célokra használható fel.

- A nemzeti és más, etnikai, vallási, nyelvi vagy egyéb kisebbséghez való tartozás az állampolgárok egyenjogúságának alkotmányos elvét nem sértheti.

2./ A Magyar Népköztársaságban (Köztársaságban) hivatalos- és magánérintkezése során mindenki, szóban és írásban anyanyelvét használhatja. A ^{magyar} nyelv nem tudása miatt hátrány senkit nem érhet.

- A helyi tanácsi szervek kötelesek gondoskodni arról, hogy e törvény mellékletében felsorolt nemzetiségi vagy vegyes lakosságú településeken a helységnevek, a nyilvános helyen lévő hivatalos feliratok és szövegek az adott helységben használatos nyelven, illetve nyelveken kerüljenek a nyilvánosság elé.

- A fent megjelölt helységek területén illetékes helyi tanácsok kötelesek gondoskodni az államigazgatási eljárásban használatos nyomtatványok két- vagy többnyelvűségéről. A lakosság hivatalos tájékoztatását, a helyi jogszabályok kihirdetését ugyancsak a településen használatos nyelven, vagy nyelveken kell megtenni.

- A nemzetiségi vagy vegyes lakosságú településeken az államigazgatási szervek kötelesek arról gondoskodni (ezt a köteleességet esetleg meghatározott időhöz lehetne kötni, ami lehetne 2-3 év), hogy a nemzetiségi lakosság ügyeinek intézésére az adott nemzetiséghez tartozó vagy az adott nemzetiség nyelvét beszélő tisztviselőket alkalmazzanak. Ezen helységekben az ilyen állások betöltésénél

-- azonos feltételek fennállása esetén -- a nemzetiségi nyelvben jártas személyt kell előnyben részesíteni.

3./ A törvény kinyilvánítja a Magyarországon élő nemzetiségek sajátos értékeinek, nyelvének, kultúrájának és hagyományaik megőrzéséhez való jogát, biztosítja ezen értékek fejlesztésének lehetőségeit.

- E jog keretein belül az adott nemzetiséget megilleti az egyházi, vallási, oktatási és szociális intézményeik megőrzésére, ilyen intézmények létrehozására és fenntartására való jog.

- A nemzetiségeknek joguk van az adott nemzeti kisebbség magyarországi történelmi településterületeinek megtartásához, kulturális és építészeti emlékeik, valamint nemzeti hagyományaik megőrzéséhez.

4./ A nemzetiségekhez tartozó gyermekek, tanulók választásuknak megfelelően anyanyelvükön, illetve anyanyelvükön és magyar nyelven részesülnek iskolai képzésben.

- A nemzetiségi nyelvek az iskolai nevelés-oktatás valamennyi fokán tanulhatók.

- A nevelés-oktatás -- az iskolai nevelés-oktatás valamennyi fokán -- idegen nyelven is folyhat.

- Az állam az előzőekben foglaltak személyi és anyagi feltételeiről szervezetten gondoskodik.

5./ Az állam köteles gondoskodni a nemzetiségi iskolákban oktató pedagógusok, a nemzetiségi közművelődési intézményekben dolgozóinak megfelelő nyelvi és szakmai

képzéséről és továbbképzéséről. Hasonlóan, az állam feladata annak biztosítása, hogy a nemzetiségű lakosság ügyeinek intézésében az adott nyelvben jártas, szakképzett hivatalnokok járjanak el.

6./ E törvény az ország nemzetiségi politikájával összhangban elismeri a nemzeti kisebbségeknek saját oktatási tevékenység folytatására -- beleértve iskolák fenntartásához, (esetleg a nemzetiségi iskolák feletti valamilyen tartalmú felügyelethez), valamint saját nyelvük oktatásához, illetve az anyanyelven történő oktatáshoz -- való jogát.

7./ Az állampolgárok nemzetiségi közösségeit képviselő egyesületeket, szövetségeket, más szerveket és szervezeteket megilleti az a jog, hogy az adott közösség nyelvi, kulturális, oktatási érdekeinek előmozdítása céljából kapcsolatokat építsenek ki és tartsanak fenn anyaországukkal, annak illetékes szerveivel illetve szervezeteivel.

- A nemzetiséghez tartozó állampolgároknak az a joga, hogy anyaországukkal illetve annak állampolgáraival rokoni viszonyok ápolása, művelődési és kulturális érdekeik előmozdítása céljából kapcsolatot létesítsenek, vagy tartsanak fenn, nem korlátozható.

8./ A nemzetiségek által létrehozott egyesületeket, szövetségeket és társadalmi szervezeteket megilleti az a jog, hogy az általuk képviselt nemzetiség érdekeinek védelmében, e törvénybe foglalt kötelezettségek megsértése

esetén közvetlenül felléphetnek, panaszaikkal az államigazgatás szerveihez, ennek eredménytelensége esetén bírósághoz fordulhatnak.

- Nemzetiségi jogainak megsértése miatt az nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárok a jogsérelem megállapítása és a joghátrány elhárítása céljából bírósághoz fordulhatnak.

c./ Szervezeti és végrehajtási rendelkezések

1./ A Nemzetiségi Konzultatív Bizottság összetételét, feladatait és jogállását meghatározó rendelkezések.

2./ A nemzetiségi alap céljára, az Országgyűlés által történő megállapítására, összegére, kezelésére és felhasználására vonatkozó rendelkezések.

3./ A nemzetiségi törvény hatálybaléptetésére és a módosított vagy hatályon kívül helyezett jogszabályokra vonatkozó szakaszok.

d./ A törvény melléklete

A nemzetiségi törvény mellékletében kell felsorolni azokat a nemzetiségeket, amelyek jelenleg az ország nemzetiségeinek tekinthetők. E mellékletben felsorolt nemzetiségekkel kapcsolatban érvényesülhetnek a törvényben megállapított nemzetiségi jogok és ezek azok a nemzetiségek, melyekkel szemben a kormányt anyagi és egyéb kötelezettségek terhelik.

A melléklet módosítására, új nemzetiségnek a mellékletben való felvételére megfelelő eljárás útján, lehetőséget kell biztosítani. Célszerű lenne, ha a Nemzetiségi Konzultatív Bizottság véleményének figyelembevétele után a kormány tenne erre javaslatot az országgyűlésnek. (Amely törvényt módosíthatna.)